

VUK/MSUGT, TMS/TFRS VE BOBİ FRS KAPSAMINDA FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ: KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ

Yetkili Yazar | Correspondent Author: Ersin YENİSU

Accounting of Financial Leasing Transactions Under TPL/GCASA
TAS/TFRS and FRS for LMES: A Comparative Analysis

Yazar(lar) | Author(s)
Ersin YENİSU¹

MAKALE BİLGİSİ

ÖZ

Makale Geliş Tarihi : 23/10/2022
Makale Kabul Tarihi : 30/12/2022

Anahtar Kelimeler:

Kiralamalar, Finansal
Kiralama, Muhasebe
Mevzuatı, Karşılaştırmalı
Bir Analiz

Finansal kiralama Batı'da yüzyılı aşkın bir süredir, Türkiye'de ise son otuz yıldır yaygın olarak kullanılmaktadır. Finans literatürüne göre geleneksel finansman teknikleri, öz sermayeyle ve borçlanmayla finansmandır. Finansal kiralama ise geleneksel finansman yöntemlerine ek olarak ortaya çıkan modern finansal araçlardan biridir. Modern finansal araçlar hem finans tekniği açısından yenilikler sunmakta hem de muhasebeleştirme süreçlerinde güncellemeleri gerektirmektedir. Nitekim Türkiye'de muhasebe mevzuatı hızla değişen çevresel koşullar nedeniyle sürekli değişmektedir. Söz konusu düzenlemeler sırasıyla Vergi Usul Kanunu / Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (VUK/MSUGT), Türkiye Muhasebe – Finansal Raporlama Standartları (TMS/TFRS) ve nihayetinde Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standartları (BOBİ FRS)'dir. Bu temel çerçevelerin her biri finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesine farklılıklar getirmiştir. Bu çalışmanın amacı söz konusu farklılıkları sistematik olarak açıklamaktır. Genel olarak değerlendirilirse çalışmada temel üç düzenleme açısından finansal kiralama işleminin hesaplama mantığının benzer olduğu fakat muhasebe hesap kalemleri açısından tanımlama farklılıkları olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, bu çalışmayla ulaşılan bilgilere göre finansal kiralama işlemi modern ekonomiler için önemli bir finansman tekniğidir ve Türkiye'de girişimciler yöntemin uygulanması konusunda daha fazla bilgilendirilmelidirler.

ARTICLE INFORMATION

ABSTRACT

Submission Date : 23/10/2022
Accepted Date : 30/12/2022

Keywords:

Leases, Financial Leasing,
Accounting Legislation, A
Comperative Analysis.

Financial leasing has been widely used in the West for over a hundred years and in Turkey for the last thirty years. According to the finance literature, traditional financing techniques are financing with equity and debt. Financial leasing is one of the modern financial instruments that has emerged in addition to traditional financing methods. Modern financial instruments both offer innovations in terms of finance technique and require updates in accounting processes. As a matter of fact, accounting legislation in Turkey is constantly changing due to rapidly changing environmental conditions. These regulations are respectively Tax Procedure Law / General Communiqués on Accounting Systems Application (TPL/GCASA), Turkish Accounting - Financial Reporting Standards (TAS/TFRS) and finally Financial

¹ Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Doktora Öğrencisi, ORCID: 0000-0002-0235-4270, E-Posta: ersinyenisu@gmail.com

Reporting Standards for Large and Medium Sized Enterprises (FRS FOR LMEs). Each of these basic frameworks has introduced differences in accounting for financial leasing transactions. The aim of this study is to explain these differences systematically. In general, it has been found that the calculation logic of the financial leasing transaction is similar in terms of the three basic regulations, but there are definition differences in terms of accounting account items. In conclusion, according to the information obtained through this study, financial leasing is an important financing technique for modern economies and entrepreneurs in Turkey should be more informed about the application of the method.

1. Giriş

İşletmeler öz sermayelerini alternatif yatırım alanlarında değerlendirirken tercih yapma gücünü çekmektedirler. Diğer yandan finansman yöntemi olarak dış kaynak kullanma ya da borçlanma ise çoğu zaman oldukça maliyetlidir. Geleneksel anlamda öz kaynak kullanma ve borçlanma temel finansman yöntemleri olmakla birlikte günümüzde bunlara ek olarak çağdaş finansman teknikleri ortaya çıkmıştır. Batı’da yüzyılı aşkın bir süredir kullanılmakla birlikte finansal kiralama geliştirmekte olan ülkeler açısından modern finansman tekniklerinden biridir. Söz konusu yöntemde genel olarak varlığın kullanım hakkı finansal kiralama şirketi tarafından kiracı işletmeye uzun süreliğine devredilmektedir. Söz konusu işlem hem kiraya veren hem de kiracı açısından özellikli bir durum olduğu için muhasebeleştirme süreci de geleneksel muhasebe uygulamalarından farklılık arz etmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı finansal kiralama işleminin geleneksel muhasebe yani VUK/MSUGT’a göre, TMS/TFRS’ye göre ve BOBİ FRS’ye göre nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiğini açıklayarak uygulamacılara detaylı teknik bilgi sunmaktır. Buna ek olarak söz konusu üç düzenleme açısından karşılaştırmalı bir analiz yapıp benzer veya farklı yönleri açıklamak suretiyle teorik bir yaklaşım ya da değerlendirme sunmak bu çalışmanın bir diğer amacıdır.

Muhasebe ve finans literatüründe bu konuyu ele alan çok sayıda çalışma yapılmıştır. Konuyu muhasebe tekniği ya da finansman tekniği açısından irdeleyen teorik ve uygulamalı çalışmaların yanı sıra hukuki, vergi gibi diğer boyutlarıyla da değerlendiren yayınlar yapılmıştır. Nitekim literatürden farklı olarak bu çalışmada sırasıyla VUK/MSUGT, TMS/TFRS ve BOBİ FRS kapsamında hem “kiraya veren (kiralayan)” hem de “kiracı” açısından muhasebeleştirme süreci örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır. Söz konusu kapsayıcı, bütüncül ve sistematik yaklaşım çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Diğer bir deyişle bu çalışma muhasebe ya da finansal kiralama literatürüne geniş kapsamlı bir değerlendirme ile katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte, muhasebeleştirme süreçlerinin açıklanmasına ek olarak karşılaştırmalarla konu teorik tartışma disiplini içerisinde ele alınmaktadır.

Türkiye’de finansal kiralama konusunda ilk yasal düzenleme 1985 yılında “Finansal Kiralama Kanunu” ile yapılmıştır. Daha sonra 2012 yılında “Finansal Kiralama, Faktöring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu” ile finansal kiralama işlemi düzenlenmiştir. Finansal kiralama işleminin muhasebe mevzuatımızda ilk olarak yer bulması ise 31.07.2003 tarihli 11 Seri No’lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT) ile gerçekleşmiştir. Daha sonra uluslararası muhasebe standartlarına uyum çerçevesinde 31.12.2005’ten itibaren uygulanmak üzere “TMS 17: Kiralama İşlemleri” standardı yayımlanmıştır. Devamında standartlardaki güncellemeler çerçevesinde 31.12.2018’den sonra uygulanmak üzere “TFRS 16: Kiralamalar” standardı TMS 17’yi yürürlükten kaldırarak kullanıma sunulmuştur. Finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi konusunda “Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standartları (BOBİ FRS)” kapsamında da 31.12.2018’den sonraki hesap dönemlerinde uygulanmak üzere “BOBİ FRS Modül 15: Kiralamalar” standardı yayımlanmıştır.

Bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İzleyen bölümde finansal kiralama işleminin muhasebeleştirilmesi ve teorik çerçevenin irdelenmesi konularında literatür incelemesi yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise finansal kiralama işlemi genel hatlarıyla tanıtılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın dördüncü bölümünde de örneklerle VUK/MSUGT, TMS/TFRS ve BOBİ FRS çerçevesinde matematiksel hesaplamalarla finansal kiralama işlemi ödeme planı tabloları gösterilmiş ve muhasebeleştirme süreçleri detaylıca açıklanmaya çalışılmıştır. Nihayetinde çalışmanın beşinci bölümünde ulaşılabilen bilgiler neticesinde finansal kiralama işlemi mevzuat farklılıkları temelinde karşılaştırmalı bir analize tabi tutulmuştur.

2. Literatür İncelemesi

Literatürde finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve mevzuattaki farklılıkların karşılaştırılması konusunda çok sayıda teorik ve uygulamalı çalışma yapılmıştır. Bu alanda özellikle son zamanlarda muhasebe standartlarının getirmiş olduğu yenilikler araştırmacılar tarafından konu edinilmiştir. Bununla birlikte Türkiye’de finansal kiralama konusunda çok sayıda yüksek lisans ve doktora tezi yazıldığı da tespit edilmiştir. Çalışmanın bu kısmında kiralamalar konusundaki literatürü takip edebilmek amacıyla ilgili yayınların kısa bir değerlendirmesi yapılacaktır.

Söz konusu alanda ulaşılabilen ilk çalışma Karasioğlu (2001)’nin finansal kiralama işleminin işletmelerin nakit yönetimlerine etkisini ve söz konusu faaliyetin muhasebeleştirilmesini içeren yayınıdır. Yazar bu çalışmada kaynakların rasyonel kullanımı açısından finansal kiralamanın önemini vurgulamış ve muhasebe

standartlarının özüne bağlı olarak uygulanmasıyla doğru bir kayda alma sürecinin gerçekleşebileceği sonucuna varmıştır. Bir diğer çalışmada Yıldırım vd. (2006) KOBİ'lerin finansal kiralama işleminden yararlanma düzeyini bir saha uygulaması üzerinden ele almışlardır. Araştırmada örneklemedeki KOBİ'lerin % 87'sinin finansal kiralamayı kullanmadığı, fakat % 57'sinin gelecekte finansal kiralama yapmayı düşündüğü ve özellikle finansal kiralama konusunda KOBİ'lerin yeterli bilgiye sahip olmadığı tespit edilmiştir. Öztürk vd. (2007) çalışmalarında İMKB'de işlem gören şirketlerin finansal kiralama kullanma düzeyini incelemişler ve söz konusu şirketlerin finansal kiralama hizmetinden yeterince faydalanamadıkları sonucuna varmışlardır. Bir diğer çalışmada Dabbağoğlu (2008) finansal kiralama işlemlerinde net bugünkü değer hesaplamalarını konu edinmiş ve çalışmasında dönemsel nakit girişlerinin ve hurda değer bugünkü değerini hesaplayarak iskonto oranı ya da zımni faiz oranına ulaşmanın aşamalarını uygulamalı olarak açıklamıştır. Nur (2010) finansal kiralama işlemlerinin değerlemesini incelediği çalışmasında öncelikle kiralamanın net bugünkü değerinin hesaplanmasını ortaya koymuş ve daha sonra muhasebeleştirmede kullanılan hesap kalemlerini sıralayıp bir uygulama örneğiyle kiralayan ve kiracı açısından muhasebeleştirme sürecini açıklamıştır. Bir diğer benzer çalışmada Gökgöz (2013) finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirme esaslarını konu edinmiş ve örnek bir uygulamayla kiraya veren ve kiracı açısından finansal kiralama hizmetinin nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiğini açıklamıştır. Günlük ve Çeken (2013) ise çalışmalarında finansal kiralama işleminin turizm işletmelerinde uygulanmasını incelemişler ve bir yatırım finansman aracı olarak finansal kiralamanın turizm işletmelerinde uygulanabilirliğini avantaj ve dezavantajlarıyla ortaya koyarak finansal kiralamanın makro anlamda yatırım kapasitesini arttıracığı, mikro anlamda ise işletmelerin finans sorunlarını azaltacağı sonucuna varmışlardır. Köksal ve Beller (2013) çalışmalarında finansal kiralama işlemini TMS 17, vergi mevzuatı ve ilgili BDDK tebliği kapsamında incelemişler ve bir uygulama örneğiyle finansal kiralama işleminin kiracı ve kiraya veren açısından ayrı ayrı muhasebeleştirilmesini açıklamışlardır. Bununla birlikte söz konusu çalışmada yazarlar çalışmanın yayımlandığı tarih itibariyle Türkiye'de finansal kiralama işlemlerinde uygulama bütünlüğünün kazanılmış olduğunu ileri sürmüşlerdir. Yine Şengür (2013) çalışmasında finansal kiralama işleminin finansal raporlama üzerindeki etkilerini incelemiş ve uygulama örnekleriyle finansal kiralama işleminin bilanço ve gelir tablosundaki gösterimini açıklamıştır. Bir diğer çalışmada Şit ve Şit (2013) Türkiye'de finansal hizmetler sektörünün gelişimini 2008-2012 yılları kapsamında finansal kiralama sektörü üzerinden ele almışlar ve Türkiye'de söz konusu dönemde finansal kiralama sektöründeki büyümenin yetersiz kaldığı sonucuna varmışlardır. Gönen ve Akça (2014) ise çalışmalarında finansal kiralama işlemlerinin TMS ve VUK açısından

muhassebeleştirilmesini konu edinmişler ve örneklerle finansal kiralama işleminin her iki düzenleme bağlamında kiraya veren ve kiracı açısından muhassebeleştirilmesini açıklamışlardır. Şenyiğit (2014) finansal kiralama işlemlerinin muhassebeleştirilmesi konusunu bir havayolu işletmesi örneğiyle incelediği çalışmasında finansal kiralama işleminin tespit edilmesinde kullanılan “kullanım hakkı” modelinin işletmelerin finansal tabloları ve finansal oranları üzerinde önemli etkisi olduğunu saptamıştır. Çağlar vd. (2015) çalışmalarında Türk tarım sektöründeki finansal kiralama işlemlerini incelemişler ve çiftçilerin finansal kiralama işlemiyle maliyet ve borç baskısını azaltabilecekleri sonucuna varmışlardır. Kırlioğlu ve Öztaş (2015) ise Türkiye’de finansal kiralama işlemlerinin muhassebeleştirilmesini konu edinmişler ve bir uygulama örneği üzerinden kiraya verenin ve kiracının finansal kiralama işlemindeki muhassebe kayıtlarını açıklamışlardır. Yine benzer bir çalışmada Cengiz (2017) finansal kiralama işleminin muhassebeleştirilmesini TMS 17 ve VUK kapsamında incelemiş ve bir uygulama üzerinden hem TMS 17 hem de VUK açısından kiraya verenin ve kiracının tutması gereken kayıtları açıklamıştır. Bir başka çalışmada Pamukçu ve Çakmak (2017) finansal kiralama işlemi uluslararası boyutta incelemişler ve özellikle finansal kiralama şirketi açısından muhassebeleştirilmesini açıklayarak konu hakkındaki özel durumları işlemişlerdir. Sabuncu (2017) çalışmasında finansal kiralama işlemi riskten korunma muhassebesi açısından incelemiş ve özellikle riskten korunma kaynaklı muhassebeleştirme sürecini açıklayarak konuya açıklık getirmiştir. Demirci ve Kıvraklar (2018) çalışmalarında ulusal ve uluslararası yürürlükteki tüm mevzuatı dikkate alarak finansal kiralama işlemi incelemişler ve kiraya veren ile kiracının tutması gereken muhassebe kayıtlarını her bir düzenleme açısından irdelemişlerdir. Bir diğer çalışmada Doldur (2018) finansal kiralama konusunu değerlendirme, muhassebeleştirme ve özellikli durumlar açısından incelemiş ve Türkiye’deki finansal kiralama işlemlerinin genel görünümüne değinerek muhassebeleştirme süreçlerini açıklamıştır. Şeker ve Çemberlitaş (2018) TMS 17 açısından finansal kiralama işlemlerinin raporlanması konusunu inceledikleri çalışmalarında örnek uygulamalarla finansal kiralama işleminin hem kiraya veren hem de kiracı açısından muhassebeleştirilmesini açıklamışlardır. Karahan (2019) çalışmasında BOBİ FRS ve VUK açısından finansal kiralama işleminin muhassebeleştirilmesindeki benzerlikleri ve farklılıkları irdelemiş ve uygulamalı olarak her iki düzenlemede yapılacak olan muhassebe kayıtlarını oluşturmuştur. Son olarak Kayahan ve Ayvalıoğlu (2019) Türkiye’de TMS ve BOBİ FRS açısından finansal kiralama işlemi karşılaştırmalı olarak ele almışlar ve Türkiye’de vergi düzenlemeleri ile finansal kiralama işlem hacminin arzu edilen düzeye çıkabileceğini ileri sürmüşlerdir.

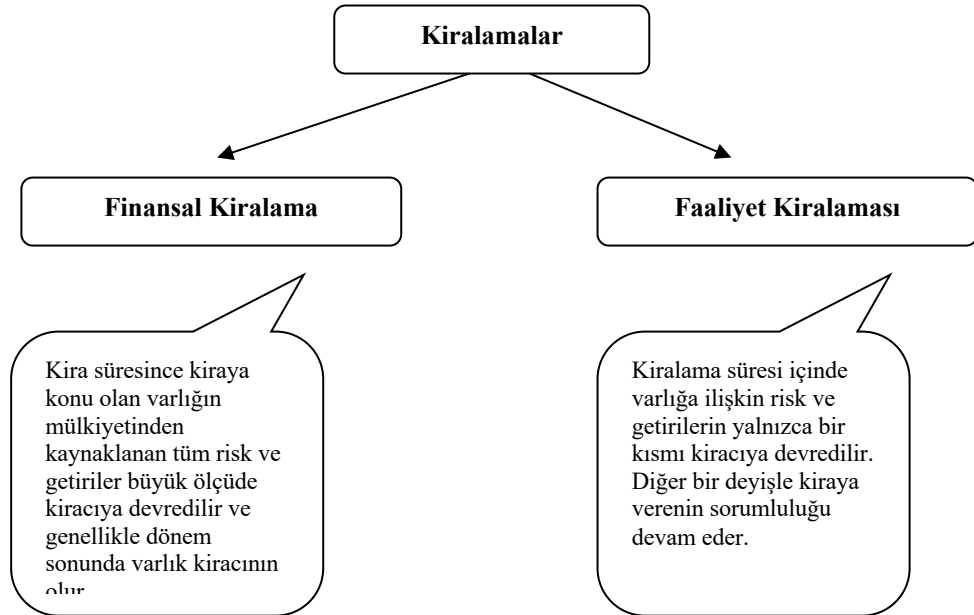
Görüldüğü üzere finansal kiralama işlemleri hakkında yapılan çalışmaların çoğunluğunda temel düzenlemeler kapsamında işlemin nasıl muhasebeleştirileceğine dair bilgiler verilmiştir. Nitekim söz konusu bilgiler ilgili literatür ve meslek mensupları açısından teknik bilgi içermektedir. Bu çalışmada da söz konu işleyiş daha genel bir bakış açısıyla ve sistematik olarak ele alınmaya çalışılmıştır.

3. Finansal Kiralama

3.1. Kiralamalar

Kiralamalar genel olarak “finansal kiralama” ve “faaliyet kiralaması” olarak ikiye ayrılmaktadır. Finansal kiralama, kiraya verenin kiralama konusu varlığın mülkiyetinden kaynaklanan bütün risk ve yararları büyük ölçüde kiracıya devrederek dönem sonunda genellikle söz konusu varlığın mülkiyetini kiracıya devrettiği bir alternatif finansman aracıdır. Diğer taraftan finansal kiralama dışındaki kiralamalar faaliyet kiralaması olarak adlandırılır. Diğer bir ifadeyle faaliyet kiralamasında kiraya konu olan varlıkla ilgili risk ve yararlar önemli ölçüde kiracıya devredilmemekte ve kiraya verenin sorumluluğu halen devam etmektedir.

Şekil 1: Kiralamaların Sınıflandırılması

Finansal kiralama geleneksel finansman yöntemlerinden türetilmiş alternatif finansman araçlarından biridir. Genellikle öz kaynak ya da borçlanma haricinde yatırımlarını finanse etmek isteyen işletmelerin başvurdukları bir yöntemdir. Uygulamaya bakıldığında özellikle makine veya teçhizatın oluşan ekipmanların finansal kiralamaya konu edinilen varlıklar olduğu görülmektedir. Orta ya da uzun

sürelili bir yatırım finansman aracı olan yöntem dünyada yüzyıldan uzun bir süredir, Türkiye’de ise yaklaşık son otuz yıldır işletmeler tarafından kullanılmaktadır.

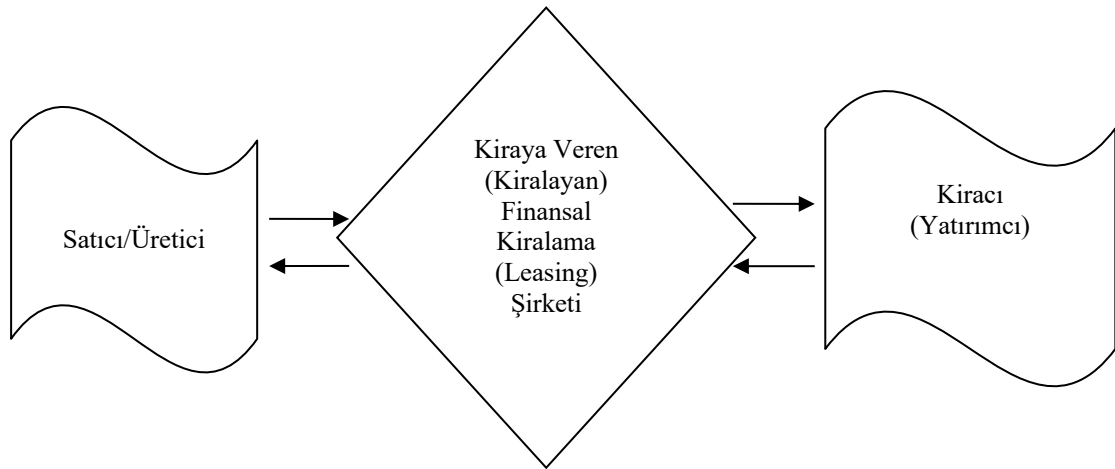
VUK mükerrer 290. maddeye göre bir kiralama işleminin finansal kiralama olarak kabul edilebilmesi için aşağıdaki kriterlerden birinin varlığı yeterlidir.

- Kiralama konusu olan iktisadi varlığın mülkiyetinin kiralama süresi sonunda kiracıya devredilmesi,
- Kiralama süresi sonunda kiracıya kiralamaya konu olan varlığı rayiç bedelden daha düşük bir bedelle satın alma hakkının verilmesi,
- Kiralama süresinin kiralamaya konu olan iktisadi kıymetin ekonomik ömrünün % 80’inden fazla olması,
- Sözleşmeyle belirlenen kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin toplamının iktisadi varlığın rayiç bedelinin % 90’ndan fazla olması.

3.2. Finansal Kiralamada Taraflar

Finansal kiralama işleminde üç taraf bulunmaktadır. Finansal kiralama şirketi, kiraya veren (kiralayan) ve kiracı. Kiralama işlemleri mutlaka bir kira sözleşmesine dayanır. Söz konusu sözleşmeyi finansal kiralama şirketi düzenlemektedir. Bu işlemde kiraya veren genellikle satıcı (üretici) olarak adlandırılmakta ve varlığın satışını yapan ya da varlığı üreten taraf olmaktadır. Kiracı ise varlığı kullanmak isteyen gerçek ya da tüzel kişi yatırımcıdır. Açıkça görülmektedir ki finansal kiralama şirketi söz konusu finansal kiralama işleminde aracı konumundadır. Finansal kiralama şirketlerinin kuruluşu ve mahiyeti mevzuatımızda açıkça tanımlanmıştır. Nitekim söz konusu işletmelerin anonim şirket statüsünde kurulmaları kanunen bir zorunluluktur.

Şekil 2: Finansal Kiralamada Taraflar

Finansal kiralama işleminin akışı Şekil 2’de özetlendiği gibi şöyledir. Öncelikle yatırımcı işletme ile satıcı/üretici işletme bir ön anlaşma yapılır. Daha sonra yatırımcı işletme bir finansal kiralama (leasing) şirketine başvurur ve söz konusu yatırım malını satıcı/üretici işletmeden almak üzere anlaşma sağlanır. Finansal kiralama şirketi malın mülkiyetini elinde bulunduran satıcı/üretici işletmeye ödeme yapar. Daha sonra ödeme karşılığında kiraya veren işletme yatırım malını yatırımcı işletmeye (kiracıya) teslim eder. Son olarak yatırım malını kullanmaya başlayan kiracı kiralaları yani taksitleri leasing şirketine dönemsel olarak öder. Son olarak sözleşme dönemi sonunda malın mülkiyeti kiracı işletmeye geçer.

3.3. Finansal Kiralamanın Avantajları ve Dezavantajları

Finansal kiralama işlemi kiracı, satıcı/üretici, finansal kiralama şirketi ve ülke ekonomisi açısından çok önemli kazanımlar sunmaktadır. Bununla birlikte söz konusu işlemin ilgili kesimler açısından bazı dezavantajları da bulunmaktadır.

Tablo 1: Finansal Kiralamanın Avantajları ve Dezavantajları

Finansal Kiralamanın Avantajları	Finansal Kiralamanın Dezavantajları
1. Finansal kiralama işlemi yatırımcı (kiracı) işletmeye uzun vadeli finansman olanağı sunar.	1. Finansal kiralama işleminde kiracı işletme yatırım malının tamir/bakımı ya da yer değiştirilmesi gibi konularda kiraya veren işletmeden izin almak zorunda olduğu için finansal kiralama işleminde kullanım hakkı belirli ölçülerde kısıtlanmaktadır.
2. Malın bedelinin tamamı finanse edilebilmektedir.	2. Varlıklarının tamamını finansal kiralama işlemiyle temin eden işletmeler bankalara teminat olarak gösterilecek varlıklara sahip olmadıklarından dolayı kredibiliteleri azalmaktadır.
3. İşletmenin likit değerleri başka alanlara yatırılabilir. Diğer bir ifadeyle öz kaynaklar daha verimli kullanılabilir ve yüksek faiz ödemeleri gerektiren borçlanmalardan kaçınılabilmektedir.	3. Finansal kiralama sözleşmesi yabancı para birimi üzerinden yapılmışsa taksitleri ödemekle yükümlü olan kiracı işletme kur farklarından olumsuz etkilenerek ek maliyetlerle karşılaşabilir. Aynı şekilde kurdaki olası düşüş nedeniyle de finansal kiralama şirketi kur riskine maruzdur.
4. Finansal kiralama işlemi kullanılan dış kredilerin miktarını azalttığı için işletmenin kredibilitelerini olumsuz etkilememektedir.	4. Finansal kiralama işleminde yatırım malı sözleşme süresi boyunca kiracı tarafından kullanılmayabileceği için ülke ekonomisi açısından atıl kapasite ya da demode olma gibi problemler ortaya çıkabilir.
5. Finansal kiralama işleminde ödenmesi gereken taksitlerin ödeme dönemi kiracı işletmenin özel durumuna ya da faaliyet döngüsüne bağlı olarak esnetilebilir.	5. Hurda değeri yüksek olan yatırım mallarının kiracı tarafından baştan satın alınması kiracı için daha avantajlı olabilir.
6. Finansal kiralama işlemiyle küçük işletmeler ölçek ekonomisi avantajlarından faydalanabilmektedir. Diğer bir deyişle küçük işletmeler büyük yatırım gerektiren alanlara girebilmektedirler.	6. Finansal kiralama işlemiyle varlıklarını temin eden bir işletmenin varlıklarını aktifinde bulunduran bir işletmeye göre piyasadaki itibar ve güveni daha düşüktür.

7. Finansal kiralama işlemi banka kredisi anlaşmalarına göre daha kısa sürede sonuçlanmaktadır.	7. Yatırım teşvik indirimi gibi haklardan yatırım malının sadece zilyedi olan kiracı yararlanamamaktadır.
8. Finansal kiralama sözleşmesiyle kiracı işletme ödemeler sabit tutarlı olduğu için faiz ve enflasyon riskinden korunmaktadır.	8. Piyasa koşullarındaki ani değişimler kiralama anlaşması süresince sözleşmeye bağlı olması gereken kiracıyı ya da kiraya vereni olumsuz etkileyebilir. Diğer bir deyişle istikrarsız ekonomilerde finansal kiralama işlemi esnekliği kısıtladığı için taraflara önemli ek maliyetler yükleyebilir.
9. Kiraya verenin iflası durumunda kiracının elinde bulundurduğu yatırım malı kanunen yapılan düzenlemelere göre haczedilemez.	
10. Finansal kiralama işlemi makroekonomi ya da ülke ekonomisi için genişletici (talep yaratıcı) etkiye sahiptir.	
11. Finansal kiralama işleminde özellikli mal gruplarında KDV oranı % 1 olarak hesaplandığı için söz konusu işlemin olumlu vergi etkisi bulunmaktadır.	
12. İşletmeler sahip oldukları varlıkları sat ve geri kiralama işlemiyle nakit yaratabilmektedirler. Nitekim finansal darboğaz içinde olan işletmeler için finansal kiralama işlemi çok önemli bir alternatiftir.	
13. Finansal kiralamaya konu olan varlığın teknolojik gelişmeler başta olmak üzere değişen koşullar nedeniyle demode olma riski bulunduğu için kiracı işletmelerin büyük bir yatırım yapma ve bu yatırımın zamanla değersiz hale gelme riskinin en aza indirilmesi söz konusudur.	

Kaynak: Öztaş (2010), Çağlar vd. (2015), Duman (2016) ve Kutlu (2019)'dan derlenmiştir.

Tablo 1'deki notlara göre özellikle istikrarlı bir ekonomiye sahip olan ülkelerde finansal kiralama işleminin ilgili paydaşlara çok önemli kazanımlar sunduğu söylenebilir. Nitekim genel olarak ifade etmek gerekirse finansal kiralama işlemi bazı spesifik dezavantajlarıyla birlikte modern ekonomiler ve işletmeler için çok önemli bir alternatif finansal araçtır.

3.4. Dünyada ve Türkiye'de Finansal Kiralama

Finansal kiralama Batı'da, özellikle ABD'de, yüzyılı aşkın bir süredir kullanılan bir finansal yöntemdir. Bununla birlikte ülkelerin finansal sistemlerinin derinliğinin o ülkede belirli bir dönemde düzenlenen finansal kiralama sözleşme sayısı ya da işlem hacmi büyüklüğüyle ilişkili olduğu ileri sürülebilir. Nitekim finansal sistemi gelişmiş ülkelerde yoğun bir şekilde finansal kiralama uygulamalarının gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu yargıya açık bir kanıt olarak Tablo 2'de finansal kiralama işlem hacmi açısından ilk 30 ülke sıralanmıştır.

Tablo 2: Finansal Kiralama İşlem Hacmine Göre İlk 50 Ülke

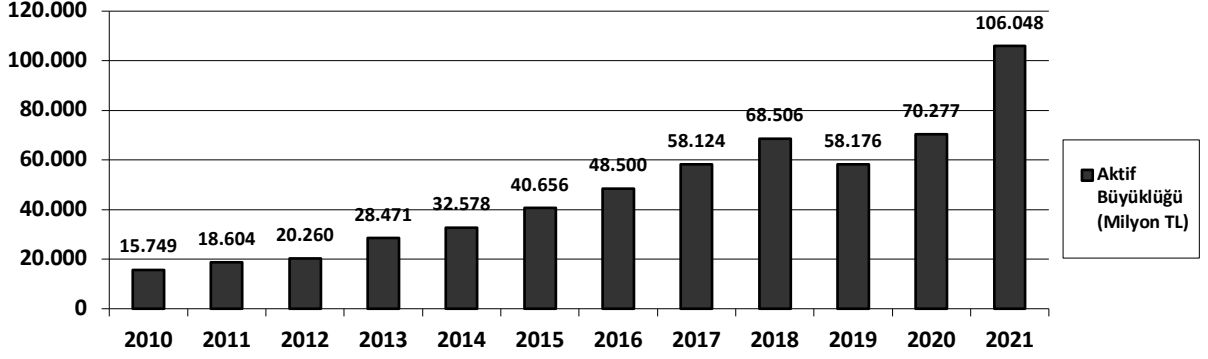
Sıra	Ülke	2019 Yılı	
		Finansal Kiralama İşlem Hacmi (Milyar ABD Doları)	Penetrasyon Oranı
1	ABD	473,38	22,0
2	Çin	251,47	7,8
3	İngiltere	96,44	34,3
4	Almanya	87,08	18,1
5	Japonya	73,56	5,7
6	Fransa	57,94	17,4
7	İtalya	33,02	14,6
8	Avustralya	27,34	39,0
9	Kanada	26,78	36,0
10	Rusya	24,61	n/a
11	Polonya	20,33	22,7
12	İsveç	19,62	22,8
13	Tayvan	15,55	10,5
14	İsviçre	14,52	13,2
15	Kore	11,94	9,0
16	Danimarka	11,79	25,0
17	İspanya	11,40	7,3
18	Avusturya	10,02	14,7
19	Meksika	9,50	n/a
20	Hollanda	9,25	8,2
21	Norveç	8,67	11,6
22	Belçika	7,96	10,0
23	Çekoslovakya	5,44	11,1
24	Finlandiya	5,10	15,0
25	Portekiz	4,50	15,2
26	Şili	4,42	n/a
27	Brezilya	4,15	n/a
28	Güney Afrika	3,80	n/a
29	Kolombiya	3,27	n/a
30	Türkiye	3,21	n/a
35	Peru	1,64	n/a
40	Malezya	1,32	n/a
50	Porto Riko	0,39	n/a

Kaynak: Finansal Kurumlar Birliği (https://www.fkb.org.tr/Sites/1/upload/files/I%CC%87s%CC%A7lem_Hacmi_Bazinda_I%CC%87lk_50_U%CC%88lke_2019-2074.pdf)

Tablo 2'ye bakıldığında ülkelerin finansal kiralama işlem hacimlerinin ülkelerin ekonomik büyüklüğüne ve söz konusu ülkedeki finansal sistemin gelişmişliğine bağlı olduğu görülmektedir. 2019 yılı verilerine göre, Türkiye bu sıralamada 3,21 milyar dolarlık finansal kiralama işlem hacmi ile 30. ülke olabilmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde Türkiye'nin finansal kiralama konusunda henüz yeterli bir hacme ulaşamadığı açıktır. Diğer bir ifadeyle Türkiye pazarı finansal kiralama konusunda henüz bir doygunluğa ulaşmamıştır ve dolayısıyla bu alanda yeni yatırımlara ihtiyaç vardır. Bu doğrultuda Türkiye'de, bir finansman tekniği olan finansal kiralama işlemi konusunda ilgili taraflar daha fazla bilgilendirilmelidir.

Türkiye’de 2010-2021 yılları arası finansal kiralama sektöründe aktif büyüklüğü Grafik 1’de sunulmuştur.

Grafik 1: Türkiye’de 2011-2021 Arası Finansal Kiralama Sektörü Aktif Büyüklüğü

Kaynak: Finansal Kiralama Birliği, https://www.fkb.org.tr/Sites/1/upload/files/FKB_2021_TR-2159.pdf

Türkiye’de finansal kiralama şirketlerinin 2011-2021 yılları arasındaki aktif büyüklüğünü gösteren Grafik 1’e göre, Türkiye 2018 yılındaki kur dalgalanmalarının etkisi hariç, sektör son on iki yılda istikrarlı bir büyüme kaydetmiştir. Nitekim 2010 yılında sektörün aktif büyüklüğü 15 Milyar TL iken, 2021 yılında 106 Milyar TL’ye ulaşmıştır. Diğer taraftan Türkiye’de kurdaki dalgalanmaların finansal sistemin rakamsal büyüklüğü ve performansı üzerinde önemli bir etki yarattığı söylenebilir. Sonuç olarak, Türkiye’de finansal sistemin gelişmesi paralelinde finansal kiralama sektörü gelişme kaydetmektedir denilebilir.

4. Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

Finansal kiralama işlemi Türk mevzuatına 26/06/1985 tarihli “Finansal Kiralama Kanunu” ile girmiştir. Yukarıda değinildiği üzere Batı’da ise söz konusu işlemin tarihi yaklaşık yüz yıl öncesine dayanmaktadır. Geleneksel muhasebe yaklaşımı VUK/MSUGT’da finansal kiralama işleminin kiraya veren ve kiracı açısından nasıl muhasebeleştirileceği hükme bağlanmıştır. Daha sonra TMS/IFRS çerçevesinde 31/12/2005 tarihinden itibaren uygulanmak üzere “TMS 17: Kiralama İşlemleri” standardı ve ardından 31/12/2018 tarihinden itibaren uygulanmak üzere “TMS 16: Kiralamalar” standardı ile finansal kiralama işleminin muhasebeleştirilmesine dair hükümler yayımlanmıştır. Yine KGK tarafından 31/12/2018’den itibaren uygulanması zorunlu tutulan BOBİ FRS’de “Modül 15: Kiralamalar” standardı ile finansal kiralama işleminin nasıl muhasebeleştirileceğine dair açıklamalar yapılmıştır.

Çalışmanın bu kısmında öncelikle VUK/MSUGT kapsamında finansal kiralamanın nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiği, daha sonra TMS/IFRS kapsamında finansal kiralamanın nasıl muhasebeleştirildiği ve son olarak da BOBİ FRS açısından nasıl bir muhasebeleştirme yönteminin kullanılmasının gerektiği örnek bir uygulamayla

açıklanmaya çalışılacaktır. Bu bölümde yalnızca yevmiye defteri kayıtları açıklanmayıp uygulamacılar için gerekli olan matematiksel hesaplar da değerlendirme kapsamına alınacaktır.

4.1. VUK/MSUGT Kapsamında Finansal Kiralama İşleminin Muhasebeleştirilmesi

Diğer taraftan VUK'un 175. ve Mükerrer 257. maddeleri ile Maliye Bakanlığı'na yetki verilmiş ve bu yetkiye dayanarak Bakanlık 1992-2008 yılları arasında "Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğlerini (MSUGT)" yayımlamıştır. Söz konusu yıl aralığında Bakanlık tarafından toplam 15 tebliğ yayımlanmış olup 31.07.2003 tarihli 11 seri nolu tebliğ finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesine dair açıklamalar içermektedir. Söz konusu tebliğ ile Tekdüzen Hesap Planı'na finansal kiralama ile ilgili aşağıdaki hesap kalemleri getirilmiştir.

- 124 Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri (-)
- 224 Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri (-)
- 301 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar
- 302 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri (-)
- 401 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar
- 402 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri (-)

Yukarıdaki hesap kalemlerinden 124 ve 224 "kiraya veren (kiralayan)"; 301, 302, 401 ve 402 "kiracı" tarafından finansal kiralamaların muhasebeleştirilmesinde kullanılmaktadır.

Örnek 1²: İşletme piyasa fiyatı 300.000 TL olan bir makineyi % 15 faizle 3 yıllığına finansal kiralama yoluyla 01/01/2022 tarihinde kiralamıştır. Söz konusu makinenin kiralama süresi sonunda sembolik bir bedelle kiracıya devredileceği öngörülmüştür. Bu işlemde kiracının ödemesi gereken eşit taksit tutarlarını bularak hem kiraya veren hem de kiracı açısından dönemlere ilişkin muhasebe kayıtlarını gösteriniz.

Çözüm 1: Eşit taksit ödemelerinin (anüitelerin) bugünkü değeri aşağıdaki formülle hesaplanmaktadır.

$$\text{Varlığın Bugünkü Değeri} = \text{Taksit Tutarı} \times \frac{1 - \frac{1}{(1+i)^n}}{i}$$

²Örneğin geliştirilmesi ve çözümünde Bayazıtlı vd. (2019)'den ve muhtelif kaynaklardan yararlanılmıştır.

Formülde “Varlığın Bugünkü Değeri” makinenin piyasa fiyatını ifade etmektedir. “Taksit Tutarı” ise her dönemin sonunda kiracının ödemesi gereken taksit ödemelerinin tutarını göstermektedir. Örneğimizde dönem sayısı hesaplama ve muhasebe kaydı kolaylığı sağlaması için 3 (üç) olarak belirlenmiştir. Nitekim örnekte sistematik hesaplamanın açıklanmasıyla beraber uygulamada finansal kiralama işleminin daha uzun vadelere yayıldığı bilinmektedir.

Yukarıdaki formül hesaplandığında örneğimizdeki taksit tutarının 131.393 TL olduğu görülmüştür. Dolayısıyla toplam ödenecek faiz; (Toplam Ödeme – Piyasa (Bugünkü) Fiyatı) yani $(3 \times 131.393) - 300.000 = 94.179$ TL’dir. Bununla birlikte söz konusu finansal kiralama işlemine dair detaylı hesaplamalar Tablo 3’teki ödeme planında sunulmuştur.

Tablo 3: Finansal Kiralama İşlemi Ödeme Planı (VUK/MSUGT – “Kiracı” ve “Kiraya Veren”)

1 - Dönemler	2- Eşit Ödemeler (Taksitler)	3- Dönemde Ödenen Faiz (5*i)	4- Anaparadan Ödenen Kısım (2-3)	5- Kalan Borç (5-4)
			0	300.000
1	131.393	45.000	86.393	213.607
2	131.393	32.041	99.352	114.255
3	131.393	17.138	114.255	0
Toplam	394.179	94.179	300.000	

Örneğimizin bundan sonraki kısmında hem “kiracı” hem de “kiraya veren” açısından VUK/MSUGT çerçevesinde muhasebe kayıtları gösterilecektir.

a) Kiracının Muhasebe Kayıtları

	01/01/2022	BORÇ	ALACAK
260 HAKLAR		300.000	
302 ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ (-)		45.000	
402 ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ (-)		49.179	
	301 FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR		131.393
	401 FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR		262.786
<i>Finansal kiralama sözleşmesi ile satın alma kaydı</i>			

		31/12/2022		
780 FİNANSMAN GİDERLERİ 301 FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR 191 İNDİRİLECEK KDV <i>1. taksitin 1. dönem sonunda ödenmesi kaydı</i>			45.000 131.393 1.314	
	302 ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ (-) 102 BANKALAR			45.000 132.707
		31/12/2022		
401 FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR 302 ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ (-) <i>Uzun vadeli hesapların kısa vadeye aktarılması</i>			131.393 32.041	
	301 FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR 402 ERTELENMİŞ FİNANSAL KİRALAMA BORÇLANMA MALİYETLERİ (-)			131.393 32.041
		31/12/2022		
770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ <i>1. dönem sonunda makineye amortisman ayrılması</i>			60.000	
	268 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)			60.000

Yukarıdaki kayıtlarda makinenin yönetim departmanı tarafından kullanıldığı ve 5 yıl ekonomik ömrü olduğu varsayılmıştır. Bu doğrultuda makinenin piyasa fiyatı, tarihi maliyeti ya da aktife giriş bedeli (300.000 TL) üzerinden amortisman ayrılmış ve her dönemin sonunda amortisman kaydı yapılmıştır. Nitekim kiracı işletme makineyi kendi varlıkları içerisinde gösterdiği için amortisman ayırmak zorundadır.

b) Kiraya Veren (Kiralayan)'in Muhasebe Kayıtları

Örneğimiz çerçevesinde “kiraya veren”in tutması gereken muhasebe kayıtları aşağıda verilmiştir. Kiraya veren işletmenin makinenin satışını yaptığı varsayılmıştır. Yukarıdaki bilgilere ek olarak finansal kiralama konu edinilen makinenin maliyeti 200.000 TL’dir.

120 ALICILAR 220 ALICILAR	01/01/2022	131.393 262.786	
	600 YURTİÇİ SATIŞLAR 124 KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRALAMA FAİZ GELİRLERİ (-) 224 KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRALAMA FAİZ GELİRLERİ (-)		300.000 45.000 49.179
<i>Makinenin satış kaydı</i>			
621 SATILAN TİCARİ MALLARIN MALİYETİ (-)	01/01/2022	200.000	
<i>Satılan ticari malın maliyetinin kaydı</i>	153 TİCARİ MALLAR		200.000
102 BANKALAR 124 KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRALAMA FAİZ GELİRLERİ (-)	31/12/2022	132.707 45.000	
<i>1. dönem sonu 1. taksitin banka aracılığı ile tahsil edilmesi</i>	120 ALICILAR 391 HESAPLANAN KDV 642 FAİZ GELİRLERİ		131.393 1.314 45.000

4.2. TMS/TFRS Kapsamında Finansal Kiralama İşleminin Muhasebeleştirilmesi

Türkiye’de muhasebe standartları ilk olarak TMS/TFRS tarafından yayımlanmış ve söz konusu standartların 1 Ocak 1997 tarihinden itibaren kullanılması öngörülmüştür. Daha sonraki yıllarda bu özerk kurumun yerini sırasıyla TMSK ve KGG almıştır. Bununla birlikte ilk olarak 1997 yılında yayımlanan standartlar için başlangıçta kullanım zorunluluğu öngörülmemiş fakat ilerleyen süreçlerde güncellemelerle uluslararası standartlara daha fazla yaklaşmış ve nihayetinde günümüzde standartların tanımlanan işletmelerce uygulanması kanunen bir zorunluluk haline getirilmiştir. Dolayısıyla 1997’den günümüze muhasebe standartlarını kullanan işletmelerin sayısı artmıştır. Diğer taraftan Türkiye’de muhasebe standartlarının yayımlanmasında temel yetkili organ büyük ölçüde aynı görevi üstlenen ya da birbirinin devamı olan bu üç kurum olmakla beraber SPK, BDDK vd. gibi düzenleyici ve denetleyici kurumlar da tebliğler yayımlayarak özellikle paydaşları için muhasebe standartları geliştirmişlerdir. Günümüzde hangi kurumun yayımladığı muhasebe standartları kullanılmalıdır sorusunun cevabı ise en son alınan kararlar dikkate alındığında KGG’nin yayımlamış olduğu TMS/TFRS’lerdir. Nitekim SPK, BDDK vd. gibi düzenleyici ve denetleyici kurumlar en son aldıkları kararlarla TMS/TFRS’lerin kullanılması diğer bir deyişle KGG’nin güncellemelerine tabi olunması gerektiğini genel olarak hükme bağlamışlardır (Güdelci, 2019). Bu nedenle çalışmamızda sadece en güncel haliyle KGG tarafından yayımlanan TMS/TFRS’lere göre finansal kiralama

işleminin muhasebeleştirilmesi açıklanmaya çalışılacaktır. Diğer bir ifadeyle günümüz açısından geçersiz hale gelen düzenleyici ve denetleyici kurumların tebliğlerine göre muhasebeleştirme sürecine yer verilmeyecektir.

TMS/TFRS setinde finansal kiralamaya ilişkin düzenlemeler 01.01.2019 tarihi itibarıyla geçerli olan “TFRS 16: Kiralamalar” standardı ile yapılmıştır. TFRS 16 yine finansal kiralamalara ilişkin olan “TMS 17: Kiralama İşlemleri” standardını yürürlükten kaldırmıştır. Diğer bir ifadeyle TMS/TFRS’ye göre finansal kiralama işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde “TFRS 16: Kiralamalar” standardı hükümleri dikkate alınacaktır.

a) Kiracının Muhasebe Kayıtları

Örnek 2³: İşletme 01.01.2020 tarihinde 3 yıllığına bir mağaza kiralamıştır. Yıllık kira ödemelerinin 180.000 TL olacağı kararlaştırılmıştır. Ayrıca sözleşmeye göre söz konusu kira ödemelerinin yılsonunda yapılmasında uzlaşmıştır. Yine yapılan sözleşmeyle tespit edilen bir faiz oranı bulunmadığından borçlanmaya ilişkin faiz oranı % 15 olarak dikkate alınmıştır. Mağazanın yıllık amortisman tutarı 108.000 TL’dir. Söz konusu işleme dair ödeme planını ve kiracı işletmenin muhasebe kayıtlarını gösteriniz.

Çözüm 2: TFRS 16’ya göre “kiracı” açısından çözüm için öncelikle Tablo 4’teki ödeme planı oluşturulmuştur.

Tablo 4: Finansal Kiralama İşlemi Ödeme Planı (TFRS 16 – Kiracı)

	1	2	3	4(3x2)	5(2-4)	6	7 (5+6)	8
Dönem	Yıl	Kira	İndirgeme Faktörü*	Net Bugün. Değer	Finansman Gideri (Faiz)	Amortis. Gideri	Toplam Maliyet	Anapara Ödeme.
2020	3	180.000	0,8696	156.528	23.472	108.000	131.472	118.350
2021	2	180.000	0,7561	136.098	43.902	108.000	151.902	136.098
2022	1	180.000	0,6575	118.350	61.650	108.000	169.650	156.528
Toplam		540.000		410.976	129.024	324.000	453.024	410.976

* İndirgeme Faktörü Formülü: $1/(1+i)^n$

TFRS 16’ya göre kiracının tutması gereken muhasebe kayıtları aşağıdadır.

01/01/2020	
KULLANIM HAKKI VARLIĞI	410.976
KULLANIM HAKKI YÜKÜMLÜLÜĞÜ	410.976
<i>İlk kiralama kaydı</i>	

³ Örneğin geliştirilmesinde Eren ve Büyükepekçi (2020) s. 53-57’den yararlanılmıştır.

FİNANSMAN GİDERLERİ	31/12/2020	23.472	
	KULLANIM HAKKI YÜKÜMLÜLÜĞÜ - Kira		23.472
<i>Birinci yıl faiz giderinin tahakkuku</i>	31/12/2020		
GENEL YÖNETİM GİDERLERİ		108.000	
<i>Birinci yıl sonunda kullanım hakkı varlığına amortisman ayrılması</i>	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)		108.000
	31/12/2020		
KULLANIM HAKKI YÜKÜMLÜLÜĞÜ - Kira		180.000	
<i>Birinci yılsonunda kiranın ödenmesi</i>	BANKALAR		180.000

b) Kiraya Veren (Kiralayan)'ın Muhasebe Kayıtları

Örnek 3⁴: Finansal kiralama işlemlerine aracılık eden bir finansal kiralama şirketi 01.01.2020 tarihinde bir tekstil makinesini 600.000 TL ile satın almıştır. Şirket söz konusu makineyi aynı gün tekstil işiyle uğraşan A firmasına 3 yıllığına kiralamıştır. İki şirket arasında yapılan finansal kiralama sözleşmesine göre aracı firma kira süresi sonunda makineyi 20.000 TL bedel ile kiracıya devredeceğini taahhüt etmiştir. Sözleşmede kararlaştırılan faiz oranı % 15'tir. Söz konusu işlemle ilgili ödeme planını ve kiraya veren işletmenin muhasebe kayıtlarını açıklayınız.

Çözüm 3: Bu sorunun çözülebilmesi için rayiç bedelin (600.000 TL) gelecekteki değerinin bulunması gereklidir. Söz konusu dönemsel eşit taksitlerin bulunabilmesi için aşağıdaki formüller kullanılabilir.

$$1. \text{ Varlığın Bugünkü Değeri} = \text{Taksit Tutarı} \times \frac{1 - \frac{1}{(1+i)^n}}{i}$$

2. Yukarıdaki formül şöyle de gösterilebilir: $A \cdot ((1+i)^n \times i) / ((1+i)^n - 1)$

Formülde; A = Makinenin piyasa değeri ya da varlığın bugünkü değeri (rayiç bedel), i = Faiz oranı, n = Dönem sayısıdır.

Aynı sonucu verecek olan her iki formülden tercih edilen kullanılarak “taksit tutarı” ya da “yıllık kira ödemeleri” bulunacaktır.

$$\text{Örneğimizde; } 600.000 \times ((1+0,15)^3 \times 0,15) / ((1+0,15)^3 - 1) = 262.787 \text{ TL}$$

TFRS 16'ya göre kiraya verenin (finansal kiralama şirketi) tutması gereken muhasebe kayıtları aşağıdadır.

⁴ Örneğin geliştirilmesinde Eren ve Büyükepekçi (2020) s. 66-67'den yararlanılmıştır.

Tablo 5: Finansal Kiralama İşlemi Ödeme Planı (TFRS 16 – Kiraya Veren)

	1	2	3	4(3x2)	5(2-4)
Dönemler	Yıl	Kira	İndirgeme Faktörü	Net Bugünkü Değer	Faiz Taksiti (Finansman Gideri)
2020	3	262.787	0,657516	172.785	90.002
2021	2	262.787	0,756144	198.705	64.082
2022	1	262.787	0,869565	228.510	34.277
Toplam		788.361		600.000	188.361

Yukarıdaki hesaplamalara göre kiraya verenin TFRS 16'ya göre muhasebe kayıtları şöyle olacaktır.

FİNANSAL KİRALAMA KONUSU	01/01/2020	600.000	
BANKALAR			600.000
<i>Makinenin satın alınma kaydı</i>			
FİNANSAL KİRALAMA ALACAKLARI	01/01/2020	788.361	
KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRALAMA FAİZ GELİRLERİ			188.361
FİNANSAL KİRALAMA KONUSU			600.000
<i>Maliyetin kesinleşmesi</i>			
FATURALANMIŞ FİNANSAL KİRALAMA ALACAKLARI	31/12/2020	262.787	
KAZANILMAMIŞ FİNANSAL KİRALAMA ALACAKLARI		90.002	
FİNANSAL KİRALAMA ALACAKLARI			262.787
FİNANSAL KİRALAMA GELİRLERİ			90.002
<i>1. yılın tahsilat kaydı</i>			
BANKALAR	31/12/2020	262.787	
FATURALANMIŞ FİNANSAL KİRALAMA ALACAKLARI			262.787
<i>1. taksitin kiracı tarafından bankaya yatırılması</i>			

4.3. BOBİ FRS Kapsamında Finansal Kiralama İşleminin Muhasebeleştirilmesi

31/12/2018'den itibaren uygulanması öngörülen BOBİ FRS seti içerisinde finansal kiralama işlemi “Modül 15: Kiralamalar” başlığında düzenlenmiştir. Söz konusu standartta kiralamalar “finansal kiralama” ve “faaliyet kiralaması” olarak ayrıma tabi tutulmuştur. Yine aynı standartta finansal kiralamada kullanılması öngörülen zımni faiz oranının tanımına ve hesaplanmasına, hangi durumlarda kiralamanın finansal

kiralama olarak kabul edileceğine dair açıklamalara, finansal kiralama işleminin muhasebeleştirilmesi konusuna vd. bilgiler verilmiştir.

a) Kiracının Muhasebe Kayıtları

Örnek 4⁵: İşletme 1 Ocak 2020 tarihinde ekonomik ömrü 10 yıl olan bir makineyi 3 yıllığına kiralamıştır. Söz konusu tarihte makinenin gerçeğe uygun değeri yani peşin değeri 180.000 TL'dir. Sözleşmede zımni faiz oranı % 15 olarak belirlenmiştir. Sözleşme dönemi sonunda makinenin mülkiyetinin kiracıya geçmesi kararlaştırılmıştır. Söz konusu kiralama işlemindeki taksit tutarını hesaplayınız ve BOBİ FRS'ye göre muhasebe kayıtlarını gösteriniz.

Çözüm 4: Öncelikle gelecek değer formülü ile taksit tutarları hesaplanmalıdır.

$$A * ((1+i)^n) \times i / ((1+i)^n - 1)$$

Formülde; A = Makinenin piyasa değeri ya da varlığın bugünkü değeri (rayiç bedel), i = Faiz oranı, n = Dönem sayısıdır.

$$180.000 \times ((1+0,15)^3) \times 0,15 / ((1+0,15)^3 - 1) = 78.835,85 \text{ TL}$$

Dönem	Asgari Ödeme	Bugünkü Değer (Asgari Ödeme / $(1+i)^n$ (n=1, 2, 3))
2020	78.835,85	68.552,9
2021	78.835,85	59.611,2
2022	78.835,85	51.835,9
Toplam	236.507,55	180.000

Tablo 6: Finansal Kiralama İşlemi Ödeme Planı (BOBİ FRS Modül 15 - Kiracı)

Dönem	Dönem Başındaki Yükümlülük	Finansman (Faiz) Gideri	Taksitler	Dönem Sonundaki Yükümlülük
2020	180.000 TL	$180.000 \times 0,15 = 27.000 \text{ TL}$	78.835,85 TL	$180.000 - (78.835,85 - 27.000) = 128.164,15 \text{ TL}$
2021	128.164,15 TL	$128.164,15 \times 0,15 = 19.224,62 \text{ TL}$	78.835,85 TL	$128.164,15 - (78.835,85 - 19.224,62) = 68.552,92 \text{ TL}$
2022	68.552,92 TL	$68.552,92 \times 0,15 = 10.282,93 \text{ TL}$	78.835,85 TL	$68.552,92 - (78.835,85 - 10.282,93) = 0 \text{ TL}$

⁵ Örneğin hazırlanmasında "BOBİ FRS Modül 15: Kiralamalar" standardındaki çözümlerden yararlanılmıştır.

“BOBİ FRS Modül 15: Kiralamalar” standardına göre kiracının tutması gereken muhasebe kayıtları aşağıdadır.

		01/01/2020		
TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR ERTELENMİŞ BORÇLANMA MALİYETLERİ (-)			180.000	
		KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN KAYNAKLANAN YÜKÜMLÜLÜKLER	56.507,55	236.507,55
<i>Kiracının ilk kaydı</i>				
		31/12/2020		
KISA VADELİ FİNANSAL BORÇLANMA MALİYETLERİ KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN KAYNAKLANAN YÜKÜMLÜLÜKLER			27.000	
		ERTELENMİŞ BORÇLANMA MALİYETLERİ (-) KASA	78.835,85	27.000 78.835,85
<i>1. yılsonu kayıtları</i>				

b) Kiraya Veren (Kiralayan)'in Muhasebe Kayıtları

Örnek 5⁶: Örnek 4'teki değerler ve varsayımlar aynen kabul edilerek finansal kiralama işlemi bu kez kiraya veren açısından ele alınacaktır. Söz konusu bilgilere ek olarak makinenin brüt defter değeri 120.000 TL ve birikmiş amortismanları ise 60.000 TL'dir. Bu işleme dair ödeme planı tablosunu oluşturunuz ve kiraya veren açısından muhasebe kayıtlarını yapınız.

Çözüm 5: Bu örnekteki finansal kiralama işlemine dair ödeme planı tablosu yukarıdaki “Tablo 6” ile aynıdır. Bu nedenle burada sadece kiraya veren açısından muhasebe kayıtları gösterilecektir.

		01/01/2020		
DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (-)			236.507,55 60.000	
		ERTELENMİŞ VADE FARKI GELİRLERİ (-) TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR DİĞER FAALİYETLERDEN ÇEŞİTLİ GELİR VE KAZANÇLAR		56.507,55 180.000 60.000
<i>Kiraya verenin ilk kaydı</i>				
		31/12/2020		
KASA ERTELENMİŞ VADE FARKI GELİRLERİ (-)			78.835,85 27.000	
		DİĞER ALACAKLARA İLİŞKİN VADE FARKI GELİRLERİ DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		27.000 78.835,85
<i>1. yılsonu kayıtları</i>				

⁶ Örneğin çözümünde “BOBİ FRS Modül 15: Kiralamalar” standardından yararlanılmıştır.

Finansal kiralama işleminin muhasebe mevzuatındaki yeri tam olarak açıklandıktan sonra ilgili düzenlemeler karşılaştırmalı bir analize tabi tutulacaktır. Bir sonraki bölümde söz konusu analiz detaylandırılacaktır.

5. Finansal Kiralama İşleminin Mevzuat Farklılıklarına Bağlı Olarak Karşılaştırmalı Analizi

Karşılaştırmalı analizler var olan olguyu farklı açılardan değerlendirmede önemli bir araç olmalarından dolayı literatürde sıklıkla kullanılmaktadır. Çalışmanın önceki bölümünün de konusu olan finansal kiralama işlemlerinin muhasebe mevzuatının temel eksenleri çerçevesinde nasıl hesaplandığı ve muhasebeleştirildiği kapsamlı olarak irdelenmeye çalışılmıştır. Söz konusu bölümde bu alandaki tüm bilgiler eksiksiz işlenmeye çalışılarak karşılaştırmalı analiz için güçlü bir temel oluşturulması amaçlanmıştır. Nitekim çalışmada eldeki tüm mevzuat çerçevesi dikkate alınarak finansal kiralama işlemi tüm yönleriyle incelenmiştir.

Muhasebe dünyası hızlı ve sürekli değişimden etkilenen teorik ve uygulamalı disiplinlerdendir. Şüphesiz ki akademik çevreler, eğitim kurumları, kamu idareleri ve doğal olarak muhasebe meslek mensupları bu değişim ya da dönüşümden öncelikli olarak etkilenmektedir. Türkiye’de muhasebenin gelişimine bakıldığında sürekli bir ilerlemenin ya da güncellenmenin olduğunu bilmekteyiz. Başlangıçta tekdüzen hesap planı ile ya da VUK/MSUGT’un hükümleri ile bu geleneksel süreç sürdürülürken sonraları uluslararası uyumlaştırma çerçevesinde muhasebe standartları gündeme getirilmiştir. Nitekim finansal kiralama konusu da bu yeniliklerden etkilenen bir alan olmuştur. Diğer bir ifadeyle finansal kiralama konusu geleneksel muhasebe diyebileceğimiz VUK/MSUGT’ta, uluslararası uyumu öngören TMS/TFRS’lerde ve en güncel standartlar olan BOBİ FRS’de farklı açılardan ele alınmıştır.

Söz konusu üç düzenleme çerçevesinde genel bir karşılaştırma yapılırsa ilk olarak finansal kiralama işlemindeki taksit tutarı hesaplanarak ulaşılan ödeme planı tablosunun hesaplama mantığı üç düzenlemede de benzerdir denilebilir. Bu hususta sadece BOBİ FRS’de hesaplamaya dair bir metodoloji ayrı olarak sunulmuştur. BOBİ FRS’de finansal kiralama işlemine dair faizin hesaplanması konusunda “zımnî faiz oranı” formülünün kullanılması öngörülmüştür. Fakat yukarıda da değinildiği üzere bu hesaplama metodolojisi de aslında VUK/MSUGT’da ya da TMS/TFRS’lerde öngörülen formüllerin farklı bir görünümüdür. Bununla birlikte genel bir değerlendirme yapmak gerekirse finansman giderinin/gelirinin (faizin) kayda alınması konusunda VUK/MSUGT’da “finansman giderleri/faiz gelirleri”, TMS/TFRS’de “finansman giderleri/finansal kiralama gelirleri” ve BOBİ FRS’de “kısa vadeli finansal borçlanma maliyetleri/diğer alacaklara ilişkin vade farkı gelirleri” hesapları kullanılmıştır.

Görüldüğü üzere söz konusu üç temel düzenlemedeki en önemli farklılık kavramsal tanımlama açısındanadır. Kısacası finansal kiralama işlemi açısından VUK/MSUGT, TMS/TFRS ve BOBİ FRS'deki temel farklılık; TMS/TFRS'nin finansal kiralama işlemi kullanım hakkı varlık/yükümlülük olarak görmesi ve BOBİ FRS'nin ise işlemi ertelenmiş gelir/gider olarak dikkate almasıdır.

6. Sonuç

Muhasebe yöntem ve teknikleri hızla değişen ekonomik ve finansal ilişkiler nedeniyle sürekli bir güncellemeye tabidir. Nitekim finansmana erişim her geçen gün daha kritik hale geldiği için geleneksel finanslama metotlarına ek olarak muhasebeleştirme süreçlerini yenileyen modern finansal araçlar ortaya çıkmıştır. Finansal kiralama Batı'da yüz yıldır kullanılmakla beraber Türkiye açısından çağdaş finansman teknikleri arasında yer almaktadır. Kendine özgü hesaplama ve muhasebeleştirme yöntemleri olan finansal kiralama bir finansal kiralama şirketinin dayanak varlığın mülkiyetinden kaynaklanan risk ve getirileri büyük ölçüde uzun bir süre ile kiracıya devrettiği bir sözleşme olarak tanımlanmaktadır. Finansal kiralama işleminin muhasebeleştirilmesi muhasebe mevzuatımızın ana eksenleri olan VUK/MSUGT, TMS/TFRS ve BOBİ FRS açısından farklılık arz etmektedir. Söz konusu farklılıklar karşılaştırmalı bir değerlendirmeyi zorunlu kılmaktadır.

Çalışmanın karşılaştırmalı analiz bölümünde de ifade edildiği gibi yapılan karşılaştırmalara göre bahsedilen farklılıklar genellikle finansal kiralama işlemine dair hazırlanan ödeme planı tablolarında olmayıp daha ziyade işlemin muhasebeleştirilmesinde kullanılan hesap kalemlerindeki kavramsal/işlevsel farklılıklardır. Nitekim benzer olan hesaplama teknikleri konusunda sadece farklı olarak BOBİ FRS'de “zımni faiz oranı” hesaplama metodu açıklanmıştır. Diğer taraftan genel olarak ifade etmek gerekirse finansman giderinin/gelirinin (faizin) muhasebeleştirilmesi hususunda VUK/MSUGT'da “finansman giderleri/faiz gelirleri”, TMS/TFRS'de “finansman giderleri/finansal kiralama gelirleri” ve BOBİ FRS'de “kısa vadeli finansal borçlanma maliyetleri/diğer alacaklara ilişkin vade farkı gelirleri” hesaplarının kullanılması öngörülmüştür. Bununla birlikte genel olarak söz konusu üç düzenlemedeki temel farklılık ise TMS/TFRS'nin finansal kiralama işlemi kullanım hakkı varlık/yükümlülük olarak görmesi ve BOBİ FRS'nin ise işlemin detaylarını ertelenmiş gelir/gider hesaplarında göstermesidir.

Bu çalışmadan sonra yapılacak araştırmalar için finansal kiralama işleminin finansal tablolara etkisinin yukarıda değinilen üç düzenleme çerçevesinde incelenmesi önerilmektedir. Böylelikle finansal kiralama işleminin işletmelerin varlık ve kaynakları üzerindeki etkileri saptanmış ve kar/zarar açısından faaliyet sonucunu nasıl değiştireceği

ortaya konulmuş olacaktır. Diğer taraftan çalışmada yabancı kaynak kullanılmaması önemli kısıtlardandır.

Günümüzde işletmelerin ya da girişimcilerin en önemli handikabı yönetsel ya da teknik bilgi eksikliğidir. Unutulmamalıdır ki modern finansal yöntemlerin yatırımcılar tarafından etkin olarak kullanılabilmesi için mutlaka Türkiye ekonomisinin her alanda hızlı bir yapısal/kurumsal gelişime ihtiyacı vardır. Bu noktada finansal kiralama konusunda akademik çevreler ve elbette ki yetkili/sorumlu kamu idareleri tarafından girişimciler bilgilendirilmelidir.

Kaynakça

- Bayazıtlı, E., Çelik, O. & Gürdal, K. (2019), *Genel Muhasebe*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- BOBİ FRS (2018), Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı Modül 15, Erişim Tarihi: 23.10.2022, <https://www.kgk.gov.tr/>
- Cengiz, S. (2017), “Finansal Kiralama İşlemlerinin Mevzuat Boyutu ve Muhasebe Uygulamaları: TMS 17 ve VUK Kapsamında İncelenmesi”, *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 6(11), 43-56.
- Çağlar, R. U., Kılıç, O. & Başer, U. (2015), “Türkiye’de Tarım Sektöründe Finansal Kiralama”, *Journal of Life Economics*, 3(2), 31-40.
- Dabbaoğlu, K. (2008), “Finansal Kiralama İşlemlerinde Net Bugünkü Değer Hesaplamaları”, *Mali Çözüm*, 87, 51-64.
- Demirci, Ş. D. & Kıvraklar, M. K. (2018), “Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler Çerçevesinde Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”, *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 4 (Özel Sayı), 508-531.
- Doldur, S. (2018), “Finansal Kiralama İşlemlerinde Değerleme, Muhasebe Kayıtları ve Bazı Özellikli Durumlar”, *Mali Çözüm*, 28(1-2), 225-249.
- Duman, C., (2010), *6361 Sayılı Kanun Kapsamında Finansal Kiralama İşlemlerinin Finansal Kiralama Şirketlerince Muhasebeleştirilmesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Eren, T. & Büyükipçekçi, S. (2020), *Finansal Kiralama İşlemlerinin “TFRS 16 Kiralamalar” Standardına ve VUK’a Göre Muhasebeleştirilmesi*, Konya: Eğitim Yayınevi.
- Gökgöz, A. (2013), “Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35, 107-121.
- Gönen, S. & Akça, N. (2014), “Finansal Kiralama İşlemlerinin TMS-17 Kiralama İşlemleri Standardı ve Vergi Usul Kanunu Açısından Muhasebeleştirilmesi”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 10, 71-94.

- Güdelci, E. N. (2019), “Uluslararası Muhasebe Standartlarının Tarihi Gelişim Sürecinde Etkili Olan Uluslararası ve Ulusal Kuruluşlar”, *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Science*, 2(3), 199-214.
- Günlük, M. & Çeken, G. (2013), “Finansal Kiralama (Leasing) ve Turizm İşletmelerinde Uygulanması”. *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5(1-2), 123-133.
- Karahan, M. & Ayvalıoğlu, A. B. (2019), “The Differences Between LMSE FRS and TFRS Comparison and Accounting on Financial Leasing Transactions in Turkey”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 8, 1-14.
- Karahan, M. (2019), “Finansal Kiralama İşlemlerinin Vergi Usul Kanunu ile Büyük ve Orta Boy İşletmeler (BOBİ) Açısından Karşılaştırılması Üzerine Bir Değerlendirme”, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 2259-2285.
- Karasioğlu, F. (2001), “İşletme Kaynaklarının Etkin Kullanılması Açısından Finansal Kiralama ve Muhasebe Uygulaması”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3, 1-13.
- Kaval, H., Örtten, R. & Karapınar, A. (2021), *Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları (TMS-TFRS)*, Gazi Kitabevi: Ankara.
- Kırlıoğlu, H. & Öztaş, S. (2015), “Türkiye’de Finansal Kiralama İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi”, *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 1(2), 1-21.
- Köksal, A. G. & Beller, B. (2013), “Finansal Kiralama İşlemlerinin TMS 17, Vergi Mevzuatı, BDDK Tebliği Açısından İncelenmesi ve Muhasebe Uygulamaları”, *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 150-171.
- Kutlu, M. B., (2019), “Muhasebe ve Vergi Yönüyle Finansal Kiralama İşlemleri, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Nur, E. (2010), “Finansal Kiralama İşlemlerinin Değerlemesi”, *Vergi Raporu*, 135, 138-152.
- Öztaş, S., (2010), *Finansal Kiralama İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Öztürk, V., Bal, H. & Bal, E. Ç. (2007), “Finansal Kiralama ve İMKB’de İşlem Gören Şirketlerde Kullanılma Düzeyi”, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 67-86.
- Pamukçu, F. & Çakmak, M. (2017), “Uluslararası Ticaret ve Finansal Kiralama İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi”, *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 12(48), 245-267.
- Sabuncu, B. (2017), “Finansal Kiralama Şirketlerinde Riskten Korunma Muhasebesi, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 1, 93-112.

- Şeker, K. & Çemberlitaş, İ. (2018), “TMS 17 Kapsamında Finansal Kiralama İşlemlerinin Raporlanması”, *Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi*, 1(1), 42-60.
- Şengür, E. D. (2013), “Finansal Kiralama İşlemlerinde Kiracı Açısından Asgari Kira Ödemelerinin Hesaplanması ve Finansal Raporlama Üzerindeki Etkileri”, *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 263-279.
- Şenyiğit, Y. B. (2014), “Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesinde ve Raporlamasında Beklenen Değişiklikler: Bir Havayolu İşletmesinde Vak’a Çalışması”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), 288-299.
- Şit, M. & Şit, A. (2013), “Türkiye’de Finansal Hizmetler Sektörünün Gelişimi: Finansal Kiralama Sektörü Örneği”, *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(5), 35-47.
- TFRS 16 (2018), Türkiye Finansal Raporlama Standartları 16: Kiralamalar. Erişim Tarihi: 23.10.2022, <https://www.kgk.gov.tr>
- TMS 17 (2005), Türkiye Muhasebe Standartları 17: Kiralama İşlemleri. Erişim Tarihi: 23.10.2022, <https://www.kgk.gov.tr>
- VUK (1961), Vergi Usul Kanunu. Erişim Tarihi: 23.10.2022, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.4.213.pdf>
- Yıldırım S., Albez, A. & Küçük, O. (2006), “KOBİ’lerde Finansal Kiralamadan (Leasing) Yararlanma Düzeyi: Bir Uygulama”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 361-376.